

ЄВРОПА 21.10.2025 | Нік Малкуціс

Іде, щоб повернутися

Екс-прем'єр Греції Алексіс Ципрас виходить з партії SYRIZA та готується до нового політичного старту

Колишній прем'єр-міністр Греції Алексіс Ципрас, втомившись відігравати другорядну роль, покинув політичну арену. На початку жовтня він подав у відставку після 14 років на посаді депутата від лівої партії SYRIZA нібито заради громадського життя і тіснішого контакту з виборцями. Проте насправді цей крок – скоріше тактична пауза в ретельно спланованій кампанії з відновлення іміджу перед спробою знову очолити грецьких прогресистів.

Ципрас відмовився бути лідером SYRIZA після двох важких поразок на виборах 2023 року. Тепер контраверсійний екс-прем'єр, який прийшов до влади в 2015 році завдяки виступам проти жорсткої економії, але в результаті підписав угоду про фінансову допомогу з кредиторами Греції, намагається подати себе як вдумливого прогресивного лідера, здатного мобілізувати розрізнених лівих.

SYRIZA нині має менше 10 відсотків голосів і ризикує зовсім утратити вагу. Вона поступається не тільки соціал-демократам PASOK, які посідають друге місце, і Комуністичній партії (ККЕ), а й навіть радикально правому «Грецькому рішенню» і популістському «Шляху свободи», які вийшли з периферії політичної сцени.

«Шлях свободи» очолює колишня високопосадовця SYRIZA Зої Константиопулу. Це одна з чотирьох партій, заснованих депутатами, які за минулі кілька років покинули SYRIZA через суперечки про політику та керівництво. Якщо Ципрас вирішить заснувати ще одну, то просто піде давно протореним шляхом.

У відеозаяві про відставку і в подальшому інтерв'ю Ципрас, хоч і не говорив про плани на майбутнє, пояснив причини свого виходу з SYRIZA: чинний парламент не виконує вимог греків, оскільки правляча правоцентристська «Нова демократія» підірвала верховенство права, а роздроблена опозиція не в змозі притягти владу до відповідальності. Що ж, діагноз грецькій демократії він поставив точний.

Викриття фактів незаконного прослуховування телефонних розмов, недостатня реакція на залізничну катастрофу та інші скандали, що сталися за шість років правління консервативного уряду, посилили й без того значні сумніви в його компетентності та чесності. Згідно з останнім опитуванням Pew Research, 83 відсотка греків вважають, що їхня політична система потребує серйозних реформ або повного перегляду. Це один з найвищих показників серед усіх 25 країн, які брали участь в опитуванні. Крім того, греки надзвичайно критичні до обраних чиновників: 78 відсотків вважають, що чесних серед них мало або взагалі немає, а 73 відсотка – що вони не розуміють потреби простих людей. Ці цифри значно перевищують середні світові показники і свідчать про кризу легітимності.

Опозиція становитиме реальну загрозу, якщо з'явиться лідер, який зможе по-справжньому об'єднати більшість прогресивних сил

Проте арифметика виборів і досі на користь консервативного уряду. Підтримка «Нової демократії» за минулі 12 місяців знизилась, і зараз консерватори мають майже 30 відсотків голосів. Тобто Міцотакіс хоч і не отримає рекордної третьої поспіль парламентської більшості на виборах 2027 року, але все одно матиме перевагу при формуванні наступного уряду, оскільки грецька виборча система надає партії-переможцю бонус в розмірі до 50 місць. Головна опозиційна партія, PASOK, має менше 15 відсотків, а решта лівих – взагалі однозначну кількість відсотків.

Саме роздробленість заважає опозиції повалити Міцотакіса. Опозиція становитиме реальну загрозу, якщо з'явиться лідер, який зможе по-справжньому об'єднати більшість прогресивних сил. Однак питання не тільки в тому, чи зможе Ципрас стати таким об'єднувачем, а й в тому, чи запропонує він виборцям щось нове та переконливе.

Екс-прем'єр наполягає, що «політика в особах» не вирішить наявні проблеми. За даними Pew Research, хоча греки прагнуть змін, майже 70 відсотків сумніваються, що вони можливі. Це одна з найбільших у світі розбіжностей між бажаним і дійсним, що свідчить про політичний параліч і, як наслідок, необхідність переконливих політичних аргументів, а не просто влучних гасел.

Ципрас поки не деталізував свої ідеї. В інтерв'ю після відставки він торкнувся питань верховенства права, сказавши, що Греція має бути «шокована чесністю, справедливістю та демократією». Виступаючи

на конференції в вересні, окреслив свій «План національного відродження» з дев'яти пунктів, що базується на державній моделі росту, демографічній стійкості та «патріотичному внеску» з високих доходів для фінансування освіти й науки, а також житла.

*В економічній політиці
Ципрас досі
дотримувався цілком
класичної соціал-
демократичної програми
перерозподілу багатства
та цільових державних
інвестицій*

В економічній політиці Ципрас досі дотримувався цілком класичної соціал-демократичної програми перерозподілу багатства та цільових державних інвестицій. Це протипага правоцентристській ставці Міцотакіса на динаміку ринку, але навряд чи достатня, щоб схилити на свій бік необхідну кількість грецьких виборців.

Його повернення (або його успіх) залежатиме від того, чи зможе він дати чіткі, конкретні відповіді на широке коло питань, що турбують греків, як-от занепад інституцій, корупція, нерівномірний розподіл фінансової допомоги, ріст вартості життя та одна з найнижчих в Європейському союзі купівельних спроможностей.

Ципрас може спробувати створити нову партію або посприяти формуванню прогресивної коаліції і потім очолити її. Хоч би що він обрав, його першим завданням буде відродити віру грецьких виборців в можливість значних змін. Останнім часом він старається поставити крапку в своєму минулому, але, можливо, саме воно стане для нього джерелом натхнення.

Безперечно, напружені переговори з «трійкою» кредиторів Греції в 2015 році та заходи жорсткої економії, що їх мусив вжити уряд Ципраса, мали наслідки, на яких і досі наголошують критики. Але є й недооцінені реформи, які здійснив його уряд і які могли б лягти в основу оновленої платформи: коригування пенсій для забезпечення більшої справедливості у сплаті внесків, створення незалежної податкової служби, розширення доступу до медичного обслуговування для незастрахованих осіб, легалізація одностатевих цивільних партнерств і вирішення давньої суперечки з Північною Македонією про назву.

У цих реформ є дещо спільне: всі вони мали високу політичну ціну, але забезпечили інституційне оздоровлення або соціальну справедливість. Вони є прикладами прогресивного реформізму, який міг би стати новим політичним рушієм для лівоцентристів.

Ципрас уже один раз довів, що має політичний інстинкт, коли в роки

кризи відчув і мобілізував невдоволення громадськості, перетворивши його на виборчий імпульс. Це корисне вміння, але контекст відтоді змінився. Тривога у грецьких виборців збільшилася, бо економічне відновлення не стало панацеєю, а довіру підірвано остаточно. Тому просто повторити те, що зробило його зіркою десять років тому, буде замало. Незадоволений і підозрілий електорат навряд чи захоче дивитися повтор виступу колишнього кумира.

Переклад з англійської Дар'ї Прусенко

Нік Малкуціс

Нік Малкуціс (Nick Malkoutzis) – засновник і головний редактор англомовної інформаційної платформи MarcoPolis, політико-економічного аналітичного видання Греції з офісом в Афінах.

